

Sekretny urok archeologii

**Wystawa fotografii
w Muzeum Uniwersytetu Rzeszowskiego
17.XII.2025 - 15.I.2026**

Wystawa zorganizowana w ramach projektu
„Sztuka w archeologii, archeologia w sztuce”
Dofinansowano z budżetu Gminy Miasto Rzeszów

FUNDACJA

KULTURA
W RZESZOWIE

 rzeszów
stolica innowacji

 KULTURA
W RZESZOWIE

Sekretny urok archeologii

Sztuka w archeologii

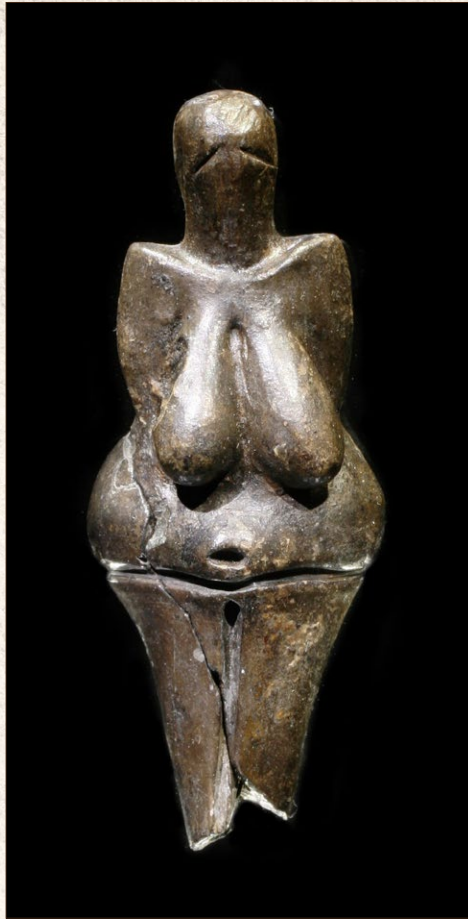
Sztuka to jeden z najbardziej obrazowych i zarazem najtrudniejszych do interpretacji elementów dawnych kultur. Dla archeologa każdy obiekt artystyczny – niezależnie od tego, czy jest to monumentalna rzeźba, niewielka figurka, malowidło jaskiniowe czy ornament na fragmencie ceramiki – jest nie tylko estetycznym wytworem, lecz przede wszystkim **nośnikiem informacji o świecie ludzi, którzy go stworzyli**.

Sztuka dawnych społeczności pełniła funkcje, które dziś często trudno nam rozdzielić: była jednocześnie narzędziem komunikacji symbolicznej, elementem rytuału, manifestacją władzy, formą opowieści o świecie, a nieraz również zwykłą ozdobą codziennych przedmiotów. W kulturach pradziejowych nie istniał podział na sztukę „wysoką” i „użytkową” – estetyka była nierozzerwalnie związana z życiem, religią i technologią.

Archeolodzy badają sztukę poprzez analizę wykorzystywanych materiałów, technik wykonania i ikonografii. Pigmenty, rodzaj kamienia, sposób obróbki kości czy zdobienia ceramiki mogą powiedzieć wiele o dostępie do surowców, poziomie umiejętności rzemieślników, a nawet o dalekosiężnych kontaktach międzykulturowych. Przedstawienia figuralne i symbole umożliwiają rekonstrukcję wierzeń, mitologii i sposobu postrzegania rzeczywistości.

Kluczowe znaczenie ma **kontekst odkrycia**, który pozwala nadać sens przedmiotom. Ta sama figurka znaleziona w grobie, w sanktuarium lub w domowej przestrzeni może mieć zupełnie inne znaczenie. Sztuka nie istnieje w próżni – jest częścią większego systemu społecznego, ekonomicznego i religijnego. Dlatego archeologia kładzie nacisk na zrozumienie nie tylko samego obiektu, ale także jego funkcjonowania w codzienności, rytuałach i symbolice danej społeczności.

Sztuka w archeologii to więc nie tylko piękne przedmioty, ale przede wszystkim **okno w przeszłość**, pozwalające odkrywać, jak dawne społeczeństwa myślały, czuły i organizowały swój świat. Dzięki niej możliwe jest odtworzenie nie tylko historii materialnej, ale też duchowej i emocjonalnej przeszłości człowieka.

Wenus z Dolnich Vestonic (tzw. Czarna Wenus) jest jedną z najbardziej znanych, obok Wenus z Willendorfu, paleolitycznych przedstawień kobiet. Została znaleziona w 1925 roku na stanowisku, które jest pozostałością obozowiska sprzed około 30 tysięcy lat, wchodzącego w skład całego kompleksu stanowisk tej samej kultury, zlokalizowanych na Wzgórzach Pavlovskich (Pavlovské Vrchy) na południowych Morawach (Republika Czeska).

Wykonana z ceramiki (wypalanej gliny) figurka, o wymiarach 111x43 mm, przedstawia postać o dużych piersiach i szerokich biodrach. Głowa i nogi przedstawione są schematycznie. Nacięcia na głowie mogą przedstawiać oczy. Na plecach zaznaczony jest kręgosłup oraz nacięcia które mogą być schematycznym zaznaczeniem fałdek tłuszczu.

Figurka Czarnej Wenus jest klasycznym przedstawieniem kobiecym z tego okresu i tego kręgu kulturowego. Jest to też jeden z najstarszych wyrobów ceramicznych.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połtowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Foto: „Vestonicka venuse edit” Petr Novák, Wikipedia

Źródło: „Bougard, E., 2011 Les céramiques gravettiennes de Moravie: derniers apports des recherches actuelles. L'Anthropologie 115, 3-4: 465-504

Konik magdaleński z Lourdes

Kultura magdaleńska to kultura archeologiczna, która powstała na Zachodzie Europy (we Francji i Hiszpanii) około 21 000 lat temu, a stamtąd rozprzestrzeniła się na rozległe tereny Europy sięgając aż po wschodnią Polskę. Jest znana między innymi z bogatej plastyki figuralnej.

Jej przykładem jest figurka znaleziona w jaskini Espélugues w Lourdes we Francji. Została odkryta w trakcie badań jaskini w II połowie XIX wieku. Jej chronologia nie została dokładnie określona; ramowo umieszcza się ją w szerokim przedziale między 18 a 14 tysięcy lat temu.

Jest to przedstawienie konia wykonana z ciosu mamuta (odpowiednik kości słoniowej) – jednego z surowców popularnych w Europie Środkowej i Wschodniej ale rzadkich w Europie Zachodniej. Zwierzę przedstawione jest w pozycji stojącej, na czterech nogach. Na dokładnie wyrzeźbionej głowie widoczne są uszy, oczy i pysk, zaznaczono także grzywę i sierść. Uderza zróżnicowanie przedstawienia umaszczenia konia: drobne nacięcia na grzbiecie oddają kolor podczas gdy gładki brzuch oddaje jego biel. Takie umaszczenie było typowe dla współczesnych twórcom koni. Figurka uderza realizmem i dbałością o szczegóły.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połtowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Foto: Rowan McLaughlin's photo

Źródło: musee-archeologienationale.fr/collection/objet/le-petit-cheval-de-lourdes

Berło

Naweta

Naweta, widok z boku

Płoscza

Jasknia Maszycka pod Krakowem (Jura Krakowsko-Częstochowska) jest najstarszym stanowiskiem kultury magdaleńskiej w Polsce. Datowane na ponad 18000 lat temu obozowisko jest śladem pobytu niewielkiej grupy zbieraczy i łowców przybyłych z terenów dzisiejszej Francji na niemal opuszczone w tym czasie tereny Środkowej Europy. Uważa się, że obozowisko zostało opuszczone w sposób nagły, dzięki czemu na stanowisku zachował się unikatowy, niewyselekcjonowany przez odchodzących łowców inwentarz kości.

Kolekcja zawiera liczne narzędzia wykonane z kości i poroża renifera, z czego znaczna część jest bogato zdobiona. Ornamenty są tworzone przez wzory utworzone przez serie nacięć równoległych, zygzakowatych i owalnych, a także linii łukowatych i motywów „klepsydrowatych”. Część zdobień jest formowana w sposób reliefowy: wypukły ornament jest wydobyty z otaczającego go tła. Szczególnym znaleziskiem jest tzw. berło rógowe z fallicznym zakończeniem. Styl zdobienia jest analogiczny do tego, który znany jest z terenów Francji.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połtowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Foto: D. Bobak

Materiały: Zbiory Muzeum Archeologicznego w Krakowie

Dzierżysław, st. 35 (pow. Głubczyce, woj. Opolskie).
Duże sezonowe obozowisko łowców kultury magdaleńskiej.

Obozowisko zasiedlane było w XVII tysiącleciu od dziś przez grupę zbieraczy i łowców, przybytych przez Bramę Morawską z południa. W trakcie badań zidentyfikowano na nim pozostałości obiektu mieszkalnego, ślady ognisk, liczne skupienia krzemieni, wśród których znaleziono wyroby wykonane z czerwonego, miękkiego minerału - hematytu. Prezentowane na fotografii przedmioty to ozdoby: zawieszka oraz półwytwór zawieszki. Na powierzchniach zabytków widoczne są ślady formowania: cięcia, szlifowania powierzchni, wiercenia otworków. Obydwa przedmioty zostały porzucone na stanowisku z względu na uszkodzenia.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połtowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Foto: M. Doktor

Materiały: Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu

Jaskinia Altamira, położona jest na terenie Hiszpanii (Kantabria). To w niej po raz pierwszy, w 1879 roku, odkryto malarstwo paleolityczne. Dziś jest jedną z najbardziej znanych jaskiń, z których pochodzą wizerunki zwierząt.

W Jaskini Altamira występują przedstawienia m. in. bizonów, jeleni, dzików, koni. Najstynniejsze są malowane na jej suficie bizona, przedstawione w sposób realistyczny i dynamiczny. O kunszcie artystycznym paleolitycznych artystów świadczą zarówno same formy i styl postaci jak i sposób ich wykonania: twórcy wykorzystywali naturalną rzeźbę ścian i sufitu tak, aby nadać malowanym zwierzętom trójwymiarowość i przedstawić ruch. Obrazy są wielokolorowe; do ich wykonania wykorzystywano czerwone barwniki żelaziste oraz czarny węgiel drzewny.

Jaskinia Altamira należy do kultury magdaleńskiej. Jej wiek określa się na około 15000 lat temu. Jest wpisana na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połtowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Źródła: gag.art.pl/historia-sztuki/rysunki-naskalne-w-jaskini-altamira

www.national-geographic.pl/traveler/kierunki/jaskinia-altamira-zaslynela-naskalnymi-rysunkami-czy-mozna-do-niej-wejsc

Foto: Graeme Churchurch

gag.art.pl/historia-sztuki/rysunki-naskalne-w-jaskini-altamira

www.national-geographic.pl/traveler/kierunki/jaskinia-altamira-zaslynela-naskalnymi-rysunkami-czy-mozna-do-niej-wejsc

Kultura Cucutenii-Trypolie, istniejąca w okresie pomiędzy 5500 a 3500 p.n.e. na terenach Europy wschodniej i południowo-wschodniej (Ukraina, Mołdawia, Rumunia) jest jedną z najbardziej rozwiniętych kultur archeologicznych. Jej nosiciele budowali i zamieszkiwali osady, niekiedy wielkie, o złożonej organizacji przestrzennej i zaawansowanej zabudowie; charakter tych osad sprawia, że interpretowane są jako protomiasta. Część z nich była ufortyfikowana. Część odkrywanych obiektów, lokalizowanych w centrach osad, interpretuje się jako budynki kultowe - „sanktuaria”. Ludność trudniła się rolnictwem i hodowlą, miała też wysoko rozwinięte rzemiosło.

Najbardziej spektakularnymi zabytkami kojarzonymi z kulturą Cucuteni-Trypolie są malowane naczynia ceramiczne, a także zoo- i antropomorficzne figurki gliniane. Bogate wzory składały się z takich elementów jak spirale, meandry, krzyże czy swastyki a niekiedy także z uproszczonych motywów figuralnych.

Figurki zwierzęce przedstawiały zwierzęta hodowlane oraz ptaki zaś ludzkie - głównie kobiety, przedstawiane w sposób stylizowany, z silnie zaznaczonymi cechami płciowymi.

Przedstawienia figuralne mogły mieć znaczenie kultowe, podobnie symboliczne są motywy przedstawiane na naczyniach.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połtowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Źródła: N. Burdo 2022, Goddesses and the Moon: Images and Symbols of Cucuteni-Trypillia, *Archaeologia Lituana* 23: 53-78.

C.-M. Lazarovici, G.-C. Lazarovici, S. Turcanu 2009, Cucuteni, a great civilization of the prehistoric world, Palatul Culturii Publishing House, Iași.

Foto: **Figurka** - Cristian Chirita, commons.wikimedia.org

Naczynie 1 - Vessel. Eneolithic, the Cucuteni Culture, 3800-3550 BCE. Found in Ukraine.

Collected by the National Museum of Romanian History.

Naczynie 2 - „Cucuteni Omega and bull” by Cristian Chirita, openverse.org

Sztuka cykladzka to sztuka, która rozwijała się w obrębie kultury cykladzkiej, na archipelagu Cyklady na Morzu Egejskim w III i II tysiącleciu p.n.e.

Jednymi z bardzo charakterystycznych dla tej kultury przedstawiń są postacie kobiece o geometrycznej, uproszczonej formie z zaznaczonymi cechami płciowymi oraz założonymi na piersiach rękami i wyodrębnionymi nogami. Twarz, z zaznaczonym nosem, jest równie schematyczna.

Figurki wykonywano najczęściej z marmuru, rzadziej z innych rodzajów skał. Znajdowane są w grobach (małe) bądź w miejscach kultu (większe). Ich znaczenie i funkcja jest niejasna. Być może symbolizują „Boginię Matkę” lub kult płodności. Argumentem wspierającym tę hipotezę są wizerunki kobiet w ciąży.

Figurki cykladzkie były inspiracją dla współczesnych artystów np. dla Pabla Picassa i Amedeo Modiglianiego.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połtowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Źródła: historiamniejznanaizapomniana.wordpress.com/2015/02/13/kultura-cykladzka-hellenika.wordpress.com/2009/01/26/idole-cykladzkie

www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/aegean-art1/cycladic/a/cycladic-art-introduction

Foto: www.flickr.com/photos/32125457@N05/7959966016
creativecommons.org/licenses/by/2.0/deed.en

Scytowie byli ludem nomadycznym pochodzącym z terenów Azji Środkowej. W okresie dominacji, od VII do III wieku p.n.e. zajmowali rozległe tereny stepów Euroazjatyckich sięgając po wybrzeża Morza Czarnego. Ich najdalej na północny-wschód wysunięte ślady odnaleziono na terenach wschodniej Polski.

Scytowie są kojarzeni przede wszystkim jako doskonali a jednocześnie brutalni wojownicy oraz doskonali jeźdźcy. Badania archeologiczne pokazują jednak, że większość populacji prowadziła osiadły tryb życia i zajmowała się rolnictwem i hodowlą. Grupy nomadycznych wojowników stanowiły tylko, należąca do elit, część społeczności scytyjskiej.

W źródłach archeologicznych widoczny jest silny podział społeczny z wyraźnie zaznaczoną grupą elit, grzebanych w bardzo bogato wyposażonych grobowcach kurhanowych.

Do najbardziej znanych i podziwianych elementów kultury materialnej należą przedstawienia zwierząt wykonanych w bardzo charakterystycznym stylu zoomorficznym. Na fotografii przedstawione są przykłady jeleni: wykonanego ze złota oraz z brązu ze szklaną inkrustacją z okresu pomiędzy 500 a 400 lat p.n.e. Takie figurki stanowiły elementy ozdób odzieży, rzędu końskiego lub elementów uzbrojenia a także ozdoby metalowe, w tym także złote naczynia.

Opracowanie: dr hab. prof. UR Marta Połowicz-Bobak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego)

Źródło: www.worldhistory.org/Scythian_Religion/, www.iranicaonline.org/articles/scythians/

Foto: Daderot

Fibula in the Form of a Recumbent Stag, about 400 AD, Northeastern Europe, and Stag Plaque, 400-500 BC, Scythian, western Asia, gold - Cleveland Museum of Art

Ozdoby kobiecego nakrycia głowy (riasna i kotly)

Do charakterystycznych elementów kobiecego stroju ruskiego należały wykonywane często z metali szlachetnych zawieszki przymocowywane do diademów bądź innych nakryć głowy. Były to tzw. riasna (ukr. Рясна) - długie, zwisające elementy, do których były przymocowywane kotły (ukr. Колти). Ozdoby te, przyniesione z Bizancjum były modne w Rusi w XI-XIII wieku. Noszono je jako oznakę bogactwa rodziny.

Prezentowane na tablicy egzemplarze pochodzą z badań prowadzonych w 1993 r. pod kierunkiem dr Bohdana Zwizdeckiego z Instytutu Archeologii NANU na terenie wzmiankowanego w latopisach grodu Возвягль (współczesne miasto Żwiahel w obwodzie żytomierskim).

W trakcie wykopalisk w jednym z budynków odkryto skarb wyrobów jubilerskich (87 egzemplarzy). Został on ukryty w płytkim dołku pod zawaliskiem ludzkich, częściowo rozczłonkowanych szczątków kostnych.

Wyroby wykonano z pozłacanego srebra, za pomocą techniki filigranu, niello. Na podstawie datowania grodziska ich wiek oznacza się na XII – XIII wiek.

Opracowanie: dr Larissa Kulakovska (Instytut Archeologii NANU w Kijowie)

Źródło: Larissa Kulakovska (IA NANU)

Materiały i foto: Muzeum Archeologiczne Ukraińskiej Akademii Nauk w Kijowie

Sekretny urok archeologii

Archeologia w sztuce

Archeologia pojawia się w sztuce nie tylko jako źródło historycznych motywów, lecz przede wszystkim jako **temat**, który pozwala artystom mierzyć się z zachowanymi śladami przeszłości a także pamięcią o dawnych ludziach i społecznościach. Dla wielu twórców sam akt odkrywania — odstawianie kolejnych warstw ziemi, znajdowanie przedmiotów, poznawanie związanych z nimi historii oraz towarzyszące temu emocje, staje się metaforą poszukiwań wewnętrznych. Obszary po dawnych osadach, ruiny i znalezione przedmioty stają się punktami wyjścia do opowiadania o tożsamości, szczęśliwej bądź tragicznej przeszłości i niepewności wiedzy o przeszłości. W sztuce często pojawia się też figura samego archeologa: badacza, który niczym detektyw próbuje zrekonstruować świat, choć zawsze obserwuje go tylko przez szczeliny, fragmenty i domysły.

Współcześni artyści chętnie sięgają również po **formy nawiązujące do archeologicznych znalezisk**. Tworzą obiekty przypominające antyczne figurki, skorupy ceramiki, fragmenty naczyń czy zniszczone rzeźby, celowo nadając im wygląd przedmiotów wykopanych z ziemi. Często nie są to jednak kopie prawdziwych artefaktów, lecz świadomie wytworzone „fałszywe znaleziska” — fikcyjne „relikty” nieistniejących kultur, które prowokują pytania o to, co właściwie czyni przedmiot „autentycznym”. Artyści konstruują instalacje stylizowane na muzealne ekspozycje, używają gablot, podświetlanych witryn i kart opisowych, tworząc sytuację, w której odbiorca zaczyna zastanawiać się nad rolą muzeum jako instytucji zgłębiającej i upowszechniającej wiedzę o przeszłości.

Takie zabiegi pozwalają zobaczyć archeologię z innej perspektywy: nie tylko jako naukę o dawnym świecie, lecz także jako **proces interpretacji**, pełen niepewności, wyborów i wyobrażeń. W rękach artystów artefakt przestaje być wyłącznie świadectwem historii — staje się narzędziem opowieści o pamięci, zapomnianiu i o tym, jak konstruujemy obraz minionych epok. Dzięki temu sztuka, inspirowana archeologią zarówno tematycznie, jak i formalnie, odstawia ukryte relacje między czasem, materią i ludzką potrzebą zachowywania śladów własnej obecności.

Henryk Siemiradzki, *Pogrzeb wodza Rusów*, olej na płótnie, 1884.
Zbiory: Państwowe Muzeum Historyczne w Moskwie. Domena publiczna.

Henryk Siemiradzki (1843-1902) był jednym z najwybitniejszych polskich malarzy i przedstawicieli akademizmu w sztuce. Liczne zagraniczne wyjazdy i fascynacja antykiem wyznaczyły kierunek, w jakim rozwijała się jego twórczość. Na swych monumentalnych płótnach nierzadko ukazywał sceny z mitologii antycznej oraz burzliwej historii starożytnej Grecji i Rzymu.

Obraz namalowany w 1884 roku ilustruje pogrzeb wodza Rusów, który odbył się w X wieku nad rzeką Wołgą. Przygotowując się do stworzenia tego imponującego dzieła, Henryk Siemiradzki uważnie zapoznał się z relacją ibn Fadlana i przestudował źródła archeologiczne związane z wczesnośredniowieczną Rusią, chcąc możliwie wiernie oddać wszelkie detale (elementy strojów i uzbrojenia). Jest to jedna z pierwszych wizualizacji „wikińskich” pogrzebów w sztuce europejskiej.

Opracowanie: dr hab. Leszek Gardeta
(Uniwersytet Ludwika i Maksymiliana w Monachium)

Wojciech Gerson, *Kazimierz Odnowiciel wracający do Polski*, olej na płótnie, 1893.
Zbiory: Muzeum Narodowe we Wrocławiu. Domena publiczna.

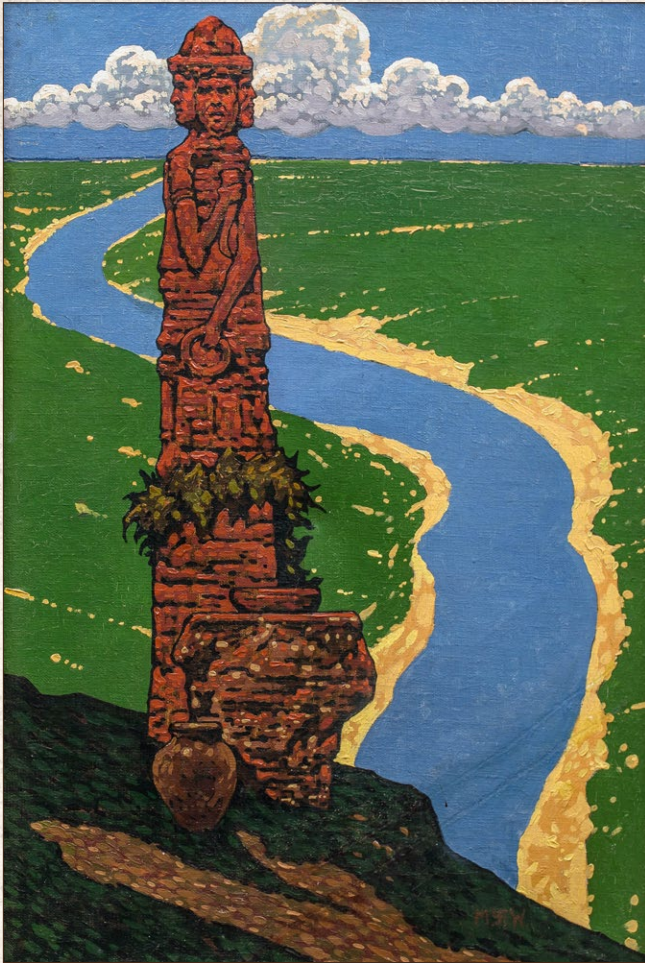
Wojciech Gerson (1831-1901) był wybitnym przedstawicielem realizmu w polskiej sztuce. Artysta interesował się historią i etnografią, czego wyraz dawał niejednokrotnie na swoich płótnach. Jego dzieła ukazywały sceny z okresu antyku, średniowiecza i renesansu, a tworząc je, starał się wiernie oddawać minione realia, odpowiednio dobierając elementy stroju, biżuterii i uzbrojenia.

Obraz z 1893 roku zatytułowany „Kazimierz Odnowiciel wracający do Polski” ilustruje moment powrotu aspirującego piastowskiego władcy do krainy przodków. W owym czasie na ziemiach polskich panował poważny kryzys spowodowany obcymi najazdami oraz niechęcią lokalnej ludności wobec centralizacji władzy i trwającym misjom chrystianizacyjnym.

Na swym płótnie Wojciech Gerson znakomicie uchwycił te wszystkie napięcia – zatroskany Kazimierz spogląda na złamany krzyż, który przygniata martwe ciało duchownego. Do jego siodła przytroczony jest pięknie zdobiony hełm (ściśle nawiązujący do zabytku określanego jako „szyszak z Giecza”), zaś jego przewodnik dzierży włócznie o długim drzewcu.

Opracowanie: dr hab. Leszek Gardeta
(Uniwersytet Ludwika i Maksymiliana w Monachium)

Sekretny urok archeologii

Maryan Wawrzeniecki, *Swantewit*,
olej na płótnie, lata 20. XX w.
Zbiory: Salon Sztuki Stowiańskiej.

Maryan Wawrzeniecki (1863-1943) - malarz, ale także aktywny archeolog i etnograf, badacz dziejów czarownic i autor rozpraw z zakresu historii sztuki oraz wolnomyślicielsstwa. Dzieje wczesnego i późnego średniowiecza, były szczególnie bliskie jego sercu, co znalazło swe odbicie w jego licznych pracach malarskich, na których regularnie pojawiały się dawne kurhany, drewniane i kamienne figury przedchrześcijańskich bogów, a także kaptanki oddające im cześć.

Na obrazie olejnym powstałym w latach 20. XX wieku znajduje się artystycznie przetworzony wizerunek czterotwarzowego idola znalezioneego w 1848 r., który dziś znany jest powszechnie jako Światowid ze Zbrucza. Miano to nawiązuje do boga Światowita, czczonego przez pogańskich Stowian w Arkonie na wyspie Rugii.

Opracowanie: dr hab. Leszek Gardeta
(Uniwersytet Ludwika i Maksymiliana w Monachium)

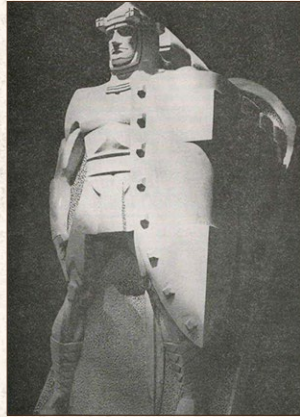
Stanisław Jakubowski, *Retra*, drzeworyt barwny, lata 30. XX w.
Zbiory: Salon Sztuki Słowiańskiej.

Stanisław Jakubowski (1885-1964) był wszechstronnym artystą, który osiągnął mistrzostwo w posługiwaniu się wieloma technikami malarskimi i graficznymi. Całe swoje życie poświęcił badaniu oraz ilustrowaniu świata dawnych Słowian. W jego sztuce poczesne miejsce zajmują wyobrażenia drewnianych domostw i grodów, a także rozmaitych istot nadnaturalnych i pogańskich bogów. Stawę i uznanie przyniosły mu wykonane z rozmachem panteony Bogów Słowian (1917-1919 oraz 1933).

Imponujący barwny drzeworyt prezentowany powyżej wykonany został przez Stanisława Jakubowskiego w latach 30. XX wieku. Ukazana jest na nim artystyczna wizja słowiańskiego grodu, który średniowieczni kronikarze określali mianem Retry lub Radogoszczy. Wedle jednego z autorów, gród ten miał mieć trzy bramy, a w jego wnętrzu stała świątynia boga Swarożycza. Archeolodzy nigdy nie odnaleźli śladów tego wyjątkowego miejsca, wobec czego artysta mógł puścić wodze fantazji i kreatywnie wykorzystać swą wiedzę o słowiańskiej architekturze ludowej.

Opracowanie: dr hab. Leszek Gardeta
(Uniwersytet Ludwika i Maksymiliana w Monachium)

Stanisław Szukalski, archiwalne fotografie pomnika Bolesława Chrobrego.
Domena publiczna.

Denar Gnezdvn Civitas.
Domena publiczna.

Stanisław Szukalski (1893-1987) znany również jako Stach z Warty Szukalski to jeden z najwybitniejszych polskich rzeźbiarzy.

W międzywojniu powołał własną grupę artystyczną o nazwie Szczep Rogate Serce, której celem było stworzenie nowej „sztuki narodowej” inspirowanej archeologią i historią polski.

Archiwalne fotografie pokazują monumentalny pomnik Bolesława Chrobrego, który miał stać w Katowicach. Artysta inspirował się wizerunkiem piastowskiego władcy umieszczonym na wybitym w XI wieku denarze z napisami GNEZDVN CIVITAS oraz BOLIZLAVS, przypuszczalnie oznaczającymi „miasto Gniezno” oraz „Bolesław”. Szukalski uzbroił piastowskiego władcę w trójkątną tarczę, płytkowy pancerz, stożkowy hełm (zawieszony na plecach), włócznię oraz pas przypominający miecz.

Wszystkie te elementy - za wyjątkiem hełmu wzorowanego na znalezisku z Giecza - swobodnie nawiązują do czasów wczesnego średniowiecza.

Opracowanie: dr hab. Leszek Gardeta
(Uniwersytet Ludwika i Maksymiliana w Monachium)

FUNDACJA

**RZESZOWSKIEGO OŚRODKA
ARCHEOLOGICZNEGO**

Wystawa zorganizowana w ramach projektu

„Sztuka w archeologii, archeologia w sztuce”

Dofinansowano z budżetu Gminy Miasto Rzeszów

rzeszów
stolica innowacji

KULTURA
W RZESZOWIE

DRUK

RZESZÓW

2025

